

Könyvespolc

Dr. Ranschburg Jenő Pszichológiai rendellenességek gyermekkorban

Dr. Ranschburg Jenő „Pszichológiai rendellenességek gyermekkorban” című könyve elénk vetíti mindazt, amit tudnunk kell szülőknek és pedagógusoknak egyaránt ahhoz, hogy felismerjük a gyermekkori magatartási zavarok tüneteit, és ezek jelentésének tudatában válasszuk ki a leghatékonyabb közvetlen teendőket, elejét véve sok keserű tapasztalatnak. Segít a könyv a szülők és nevelők, valamint a pszichológia és pszichiátria közötti együttműködésben, amely nélkülözhetetlen egy magatartási zavarokban szenvedő gyermek nevelése és gyógyítása során.

A szerző kilenc témakörbe rendszerezi a kórlélektan alapvető fogalmait, összefüggéseit, olyan hozzáférhető stílusban, hogy megérthesse a szülő és a pedagógus is a zavart gyermek viselkedésének „üzeneteit”, és megfelelőképpen dolgozhassa fel ezeket.

A „Bevezetőben” választ keres arra a kérdésre: „hol és milyen szempontok alapján húzzuk meg a határt a normális és az abnormális, a társadalmilag elfogadható és a társadalmilag elfogadhatatlan magatartás között”

A második fejezetben az alvás, a táplálkozás és a kiválasztás zavarait ismerjük meg. Melyek az óvodás korban jelentkező alvászavarokat, az inszomniát, az éjszakai felriadást, a lidérces álmokat előidéző pszichológiai kiváltó okok? Menynyire fontos a szülő és a pszichológus szerepe e problémák rendezésében? Ezekre a kérdésekre találunk segítő válaszokat a „Szorongásos alvászavarok” alcím alatt.

A kövérség és a táplálék kóros elutasítása sokat vitatott táplálkozási zavar. Vannak emberek, akik olyan genetikai programmal születnek, amelynek hatására kövérebbek lesznek másoknál és ezen a tényen a fogyókúra önmagában semmit nem segít, hangsúlyozza a szerző. Fontos a jól megtervezett testmozgás, mértéktartó diéta és a kortársak valamint a szülők, pedagógusok segítő-támogató magatartása.

Az anorexia nervosa – a táplálék kóros elutasítása – olyan táplálkozási zavar, amelynek következtében a gyermek rövid idő alatt elveszíti testsúlyának legalább 25 százalékát. Miért menekülnek az evés elutasításához ezek a – többnyire serdülő – kislányok? Hogyan kezelhető a baj? Barátságos hangulatú tanácsokat talál az olvasó ezeknek a gondoknak a megoldására is.

A gyermekkor egyik nagyon gyakori és nagyon kellemetlen magatartási zavara a bevizelés – enurézis. Ha a bepisülésnek nincs organikus oka, ha nem okozzák családi vagy iskolai konfliktusok, akkor felmerülhet az a nézet, hogy az enurézis örökletes magatartási zavar. Fontos az enurézis gyors kezelése és megszüntetése, mert bár nagyon sokszor nem pszichológiai okok idézik elő, szinte mindig súlyos lelki konfliktusokhoz vezet - tanácsolja a könyv szerzője. Felhívja a szülők figyelmét arra, hogy az enurézis miatt semmi módon ne büntessék, ne alázzák meg ágyba pisilő gyermekeiket, mert tudniuk kell, hogy nem szándékos cselekedetről van szó.

Az enurézisnél még súlyosabb magatartási zavar az enkoprézis, amikor a gyerek a székletét nem tudja tartani. Mivel a zavar legtöbbször pszichológiai okokkal magyarázható, kezelése a viselkedés-lélektan relaxációs technikáit igényli – olvashatjuk a könyvben.

A „Ritmikus, motoros rendellenességek” című fejezetből megtudjuk, hogy az ujjszopás nem magatartási zavar és semmiféle káros következménye nincs; abbahagyja a gyerek, ha majd társaitól szégyelli ezt a szokását. Az önringatás és más ritmusos sztereotip mozgások, tic-ek ha nem maradnak el egy éves kor körül, akkor elsősorban mentális zavarok tünetei. A szerző felhívja a szülők figyelmét arra, hogy észrevéve a sztereotip mozgások jelentkezését, ne figyelmeztessék a gyermeket, mert a tünetek tudatosítása akadályozná azok megszűnését.

„A nemi szerep és a nemi identitás zavarai” című fejezetben a biológiai nem vállalásáról és nem vállalásáról olvashatunk. A tranz szexszualizmus és a tranzvesztitizmus: magatartási zavar. A köztük létező lényeges különbségről, a háttérükben meghúzódo gyermekkori problémákról tájékozódhatunk ebben a részben.

„Pszichoszomatikus zavarok” a címe annak a fejezetnek, amelybe rövid, olvasmányos „eszmefuttatással” vezet be a szerző: a test és a lélek kapcsolatáról a tudományos gondolkodásban. Továbbá arra a lényeges tudnivalóra hívja fel figyelmünket, hogy „tudatos vagy nem tudatos vágyaink, szándékaink, helyzetünk, esélyeink, lelkiállapotunkban tükröződő mentális értékelése szerepet játszik -játszhat - valamennyi testi betegség létrejöttében, illetve kibontakozásában”.

Figyelemre méltó „A tanulás zavarai” című fejezete a könyvnek, amelyben rendszerben látjuk azokat a zavarokat, amelyek akadályozzák a tanulást:

- a percepció zavarai – a dislexia
- a motoros működési zavarok – hiperaktivitás
- kognitív funkciók zavarai
- a beszéd és a kommunikáció zavarai.

Tanulási zavarról abban az esetben beszélünk - idézzük a szerzőt -, ha az ép értelemmel és ép érzékszervekkel rendelkező, kulturálisan vagy gazdaságilag nem hátrányos helyzetű gyermek, a tanuláshoz szükséges egy vagy több képesség hibás működése miatt, bizonyos tantárgyból vagy tantárgyakból nem tud megfelelni az adott szinten megszabott minimális követelményeknek.

A VII. fejezetben azokat a magatartási zavarokat foglalja össze az író, amelyekben az egészséges, és sikeres „életvezetést erős szorongás akadályozza, illetve amelyekben a gyermek olyan kóros viselkedéstüneteket produkál, melyeknek (nem tudatos) célja a szorongás elleni védekezés.

A szorongáson alapuló maga tartási zavarok közül azokat tárgyalja, „amelyeknél a szorongás nyilvánvalóan jelen van, a gyermek átéli, és a tünetek a környezet számára is egyértelműek”. Ezeket a zavarokat „manifeszt szorongásos rendellenességeknek” nevezi (szeparációs, a teljesítmény és a generalizált szorongás, valamint a pánikbetegség).

Következnek azok a magatartási zavarok, „melyeknek közös jellemzőjük, hogy a gyermek kóros viselkedési tüneteket produkál annak érdekében, hogy a kitörni, kirobbanni igyekvő szorongást visszafojtsa, ne engedje felszínre törni” (fóbia és kényszer).

A „szorongáselméletek” című fejezetben összefoglalja „azokat az elméleteket és terápiás törekvéseket, melyek a szorongással kapcsolatos zavarok értelmezése és gyógyítására az elmúlt évtizedekben megszülettek”.

A depresszió a kedvtelenség, a szomorúság embrionális állapota, melyet borús, önkritikus gondolatok sokasága, valamint csökkent kezdeményező erő és reakciókészség kísér – olvashatjuk „A hangulat rendellenességei” cím alatt. Miért válik a depresszió rohamosan a modern társadalom betegségévé? A választ valószínűleg a modern kultúra sajátosságaiban kell keresnünk – véli az író. Felsorolja a depresszió tüneteit, a stresszort, amely ennek létrejöttéhez vezet, majd levonja a következtetést, hogy a depresszió a

fejlődési, a környezeti, a genetikai, az élettani és biokémiai változók összetett kölcsönhatásának következménye.

A könyv IX. fejezete a súlyos mentális zavarok kategóriájába tartozó kórképek közül az autizmussal foglalkozik. A súlyos, az élet korai periódusában jelentkező mentális zavar diagnosztikai jegyei közül fontosnak tartja a könyv szerzője leírni a szociális izoláció, értelmi elmaradás, nyelvi hiányosság, ragaszkodás az egyformasághoz, rituális jellegű motoros aktivitás, abnormális reakciók a külső ingerekre, szokatlan képességek tüneteit.

Napjainkban a viselkedésterápia látszik egyedül eredményesnek az autizmus kezelésében – állapítja meg a könyv szerzője és figyelmeztet arra, hogy habár az autizmus nem gyógyítható mentális zavar, mégis javulás azoknál az autistáknál mutatható ki, akik családban élnek.

Befejezőként Dr. Ranschburg Jenő szükségesnek tartja megemlíteni a gyermek azon testi-lelki károsodását, amelyet azoknak a szülőknek, nevelőknek a durvasága idéz elő, akiknek a gyermek jogi és pszichológiai értelemben kiszolgáltatott; szükségét látja olyan intézmény létesítésének, ahol szakembereket képeznek ki, akiknek feladata, az abúzusok megelőzése, illetve az abúzusba torkolló szülőnevelő gyermek kapcsolatok megelőzése lenne.

(Dr. Ranschburg Jenő: Pszichológiai rendellenességek gyermekkorban, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1998.)